

Volksoverleveringen van de Duiksehoef

Er zullen altijd wel mensen blijven, waarover nog lang na hun dood wordt gepraat, omdat ze bijzonder waren om welke reden dan ook. De verhalen worden doorverteld, soms wat aangedikt, zelden afgezwakt. Ook de Duiksehoef heeft natuurlijk dit soort mensen gekend en hun daden zijn waard te worden vastgelegd.

Een van die legendarische figuren is Kiske de Kort, beter bekend onder zijn bijnaam 'Kiske Bonaparte'. Hij woonde op 't Half Rad', een relatief grote boerderij op de Duiksehoef. Hoe hij aan die merkwaardige bijnaam kwam? Wel, Kiske had de gewoonte, elk stukje grond dat te koop kwam aan zijn bezit toe te voegen, hoe incurant het ook was: een lapje heide, een stukje land begroeid met eiken hakhout, een spie weiland, wat woeste grond. In de volksmond werd daarom gezegd: *"'t Is net Bonaparte, die moes ôk alles hebbe"*. Vroeger werd de naam Napoleon vrijwel niet genoemd; iedereen sprak van Bonaparte. Maar Kiske, klein van stuk en groot van visie, wist wat hij deed. Grond zou altijd zijn waarde houden en stukje bij beetje bouwde hij zijn domein uit tot meer dan gemiddelde grootte. Bovendien was hij iemand met een tomeloze werkdrift. Zelfs toen hij de tachtig was gepasseerd en zijn versleten rug geen 'kromstaand' werk meer toeliet, ging hij op zijn knieën 'gruun' (stoppelknollen) plukken. Een achterkleinzoon bewoont nog steeds de familieboerderij.

Ook Peltermanneke was een bijzonder iemand. Hij woonde op de Duiksehoef ten noorden van de boerderij van Jan van der Lee, nu manege van de Efteling; het huisje is afgebrand en niet meer herbouwd. Er werd beweerd dat hij oorspronkelijk uit Duitsland kwam: hij sprak dan ook geen Loons, maar 'Hooghollands'. Volgens de bewoners van de buurtschap had hij ze niet alle vijf op een rij. Erger nog: hij had er maar vier en een krentenbol (en daar was óók nog van gebeten). Dat bleek bijvoorbeeld toen Jan van der Lee met veel assistentie aan het dorsen was en Peltermann met kar en paardje voorbij kwam. Hij werd door de boerin op een kop koffie uitgenodigd. Terwijl hij binnen zat, hadden de dorsers stiekem zijn paard uitgespannen en in de schuur verstopt. Toen hij weer buiten kwam, stelde hij zich hardop de vraag: "Ben ik het nou of ben ik het niet? Als ik het wél ben dan is mijn paardje gestolen en als ik het niet ben dan heb ik een karretje gevonden...".

In een vroeg voorjaar hadden de aardappelen uitstekend hun best gedaan. Ze hadden - zoals de boeren dat uitdrukten - het veld dicht; je kon er een kat overheen jagen. Maar er kwam een extreem zware nachtvorst en toen de zon ging schijnen, bleken alle planten zwart in plaats van groen te zien. Weg aardappeloogst! Peltermann was furieus. Hij had nog wel met de Kruisdagen, zoals alle andere 'beminde gelovigen' in de tijd van het Kerklating, de Litanie van Alle Heiligen netjes meegebeden met daarin de driemaal herhaalde aanroeping: "Ut fructus terrae dare et conservare digneris" (Dat Gij U verwaardigt de vruchten der aarde te bewaren) met als antwoord van het kerkvolk: "Te rogamus audi nos" (Wij bidden U, verhoor ons). En nu dit! In zijn woede pakte Peltermann de bezem en sloeg daarmee alle heiligenbeelden kapot die er in zijn huisje stonden. Dat luchtte op. Totdat hij boven op het kabinet een beeld van Sint Jozef ontwaarde en dat bracht hem opnieuw in alle staten. "En jij daar, jij met je schijnheilige grijs, jij bent niks beter dan een ander ... wat ... jij bent de schuld van alles"! En na een welgerichte mep ging ook Sint Jozef zijn ondergang tegemoet.

Jan van der Lee had een hondje gekocht in Sprang. Op een dag kwam pastoor Schoenmakers in vol ornaat op huisbezoek: op de damesfiets, in toog en met bonnet op. Het hondje vloog er viervoets op af, luid blaffend. De pastoor schrok er hevig van en stapte onmiddellijk af. Jan riep zijn hondje terug en zij: *"Meneer pestoor, ge moet 't dè beestje mèt nie kwaolek neme, want 't is protestaants opgevoed"*.

Tijdens de oorlog had Jan van der Lee een grote zeug gekocht. Het beest werd alsmaar zwaarder en Jan vreesde dat ze meer dan tien biggen zou werpen. Dat zou heel veel extra werk geven, want dan zou je de biggetjes steeds in twee groepen moeten laten drinken. Het eenvoudigste zou natuurlijk

zijn, het aantal tot tien terug te brengen, maar een boer respecteert het leven en neemt daarvoor die meerdere beslommingen op de koop toe. Wat echter nooit gebeurt: de enorme zeug kreeg maar één big en dat ontlokte Jan van der Lee de legendarische uitspraak tegen zijn vrouw Tonny: *“t Is mèr goewd dèsser tenminste nog éne heej, aandere hasse vur niks moete jonge”!* Niet ten onrechte luidt een oude boerenwijsheid, dat je een toom biggen en een erfenis nooit moet tellen voordat je ze hebt...

Later zou de Brabantse schrijver/zanger Nol van Roessel deze gebeurtenis, nadat ik ze had gepubliceerd in een heemkundig tijdschrift, van me ‘lenen’ om ze te laten spelen in zijn denkbeeldig dorpje Gineind. Och, waarom ook niet? Ook een Brabantse dialectschrijver kan niet alles zelf bedenken. Bovendien, de werkelijkheid is vaak fantastischer dan de fantasie. En bedenken, daar was Jan van der Lee ook groot in, gezien zijn uitspraak: *“Ge kunt beter ‘nen halven dag prakkezere dan drie daog werke”*. Inderdaad, *“Bezint eer gij begint”* zeggen ze in Holland.

Heemkundekring Loon op 't Sandt

Anton van der Lee

De voormalige boerderij van Jan van der Lee, geschilderd door J. Brocken, waarschijnlijk naar een foto. Jan nam in de jaren dertig de boerderij over van zijn oudste zuster Jans, de weduwe van Frans van Loon. Deze overleed in 1931 aan *‘het klem’* (= tetanus) op 38-jarige leeftijd. In de winter van 1943

©Rond de Toren